

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 711.4 + 364.122.5

М.М. ГАБРЕЛЬ,
д.т.н., професор,
Й.Я. ХРОМ'ЯК,
к.т.н.,
Н.М. ЛИСЯК,

к.е.н., Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»

Суспільний потенціал у просторовій організації та розвитку міст

У статті досліджено зв'язки між суспільним потенціалом міста та архітектурно-містобудівною організацією. При цьому теоретично переосмислено проблематику суспільного потенціалу для містобудівних завдань; здійснено вибір методів дослідження; дана характеристика суспільного потенціалу Львова з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних його властивостей; виявлено зв'язки між суспільним потенціалом та простором, а також просторової локалізації потенціалу. Обґрунтовано шляхи просторових змін на основі вимог структуризації та ефективного використання суспільного потенціалу.

Ключові слова: суспільний потенціал міста, архітектурна організація простору, ефективність взаємозв'язків.

В статье исследованы связи между общественным потенциалом города и архитектурно-градостроительной организацией. При этом теоретически переосмыслена проблематика общественного потенциала для градостроительных задач; осуществлен выбор методов исследования; дана характеристика общественного потенциала Львова с учетом объективных и субъективных его свойств, выявлено связи между общественным потенциалом и пространством, а также пространственной локализации потенциала. Обоснованы пути пространственных изменений на основе требований структуризации и эффективного использования общественного потенциала.

Ключевые слова: общественный потенциал города, архитектурная организация пространства, эффективность взаимосвязей.

The article investigates the connection between the social potential of the city and the architectural and urban planning organization. In this theoretical perspective reconsidered public building for urban problems, making selection methods of research; the characteristic of public building in Lviv with the subjective and objective of its properties, found a link between the public and the potential of space and spatial localization capabilities. The ways of spatial changes based on the requirements of structuring and efficient use of public building.

Постановка проблеми. Згідно з положеннями теорії урбаністики основними чинниками, що впливають на розвиток (стагнацію, деградацію) та управління містами, є людина – середовище – діяльність [3]. Одним з авторів статті запропонована власна теорія просторової організації та розвитку містобудівних систем, в основі якої п'ятивимірний простір, що описується координатами «людина – функція – умови – геометрія – час» [2]. Слід зазначити, що в усіх теоріях розвитку міст людина займає пріоритетне місце, а людський вимір виступає узагальненою змінною містобудівного простору. Населення міст (територій) може бути структуроване за різ-

ними ознаками: віком, статтю, кваліфікацією тощо. Для аналізу людського виміру містобудівного простору використовуються показники кількісні – число, щільність людей; якісні – духовність, освіченість, а також авторами пропонується ввести характеристику суспільних відносин.

На жаль, зацікавлення суспільними відносинами (суспільним потенціалом розвитку міст) в українській урбаністичній науці є недостатнім. В економічній та соціальній науках сферах ширше використовується поняття суспільного капіталу та акцентується увага до його вивчення. Збільшення зацікавлення суспільним капіталом викликано його очевидною корисністю, на що вказують і закордонні дослідники (Woolcock, 1998; Putman 1995; Baker 2000). Обґрунтовується потреба зростання суспільного капіталу, що дає шанс для активізації розвитку суспільно-економічних систем [7–9].

В економіці поєднання культури та економіки виступає як шлях удосконалення суспільних систем (суспільна вартість), тобто суспільний капітал є джерелом суспільного розвитку, що пов'язується з якістю людського життя. В соціології вважається, що зв'язки та відносини між людьми як суспільний капітал – найважливіші в житті, часто дають більші відчуття щастя, ніж матеріальні блага, та задоволення з власних досягнень. Отже, суспільний капітал має вартість економічну й характеризує активність ринку, а також соціальну, що визначає якість людського життя.

Rumsza (2007) показує зміни пріоритетів чинників соціально-економічного розвитку: від капіталу фінансового (те, що маємо) в минулих періодах, через людський капітал (те, що знаю і можу) в сучасних умовах, до суспільного (те, кого знаю і які зв'язки маю) в постсучасному суспільстві. Це проявляється на різних рівнях – від індивідуального до значних суспільних груп, та в різноманітних територіальних системах, у тому числі в містах. Можна зробити припущення, що суспільний капітал отримує в нових умовах зростаюче значення і для розвитку містобудівних систем. Розширення популярності суспільного капіталу на фоні інших типів капіталу розвитку систем пов'язується з новими вимогами до «ринку», що орієнтований на якість і має бути еластичним. Сучасна модель ринку вимагає від учасників інноваційності, узгодженої співпраці, коректної поведінки. Там, де вищий рівень суспільного капіталу, є нижчими витрати на ведення діяльності та зростання її ефективності.

Суспільний капітал трактується як доповнення капіталу людського – найновіше обладнання та найінноваційніші ідеї в руках чи в голові наймудрішої людини дадуть небагато, якщо особа не матиме доступу (контактів, відносин) з іншими людьми та суспільними групами. Тобто людський капітал зосереджений в окремих елементах, а суспільний – у зв'язках та відносинах. Якщо середовище вміє співпрацювати, дотримуватися зразків і норм, довіряти, це впливає на структурні показники цілої системи та її функціонування.

Суспільний капітал, створюючи такі риси суспільства, як довіра, норми поведінки та зв'язки, може покращувати управ-

лінські рішення. Довіра підвищує активність, обумовлює відкриті інноваційні дії та здатність на ризик. Відповідні підходи можуть дати користь, вплинути на динаміку розвитку, в тому числі містобудівних систем, а отже й якість життя суспільства. Недовіра веде до пасивності, обережності, опортунізму, збільшення суспільних дистанцій, а в цілому знижує суспільний потенціал (апатія, брак бажання брати участь у заходах та приймати рішення для розв'язку проблем). Слід визнати, що серед «адаптаційних» засобів до нової ситуації, яка склалася після 1990 року, важливу роль відіграла суспільна мережа. Поприятком для багатьох стали суспільні зв'язки, які й визначили стан суспільного поділу народу.

Розгляд явищ урбанізації, проблем просторової організації та розвитку містобудівних систем з погляду суспільного потенціалу допоможе не тільки зрозуміти нові механізми розвитку міст, а й розкриє шляхи та потенціал покращення міського середовища і якості життя мешканців. Це питання в час кризи і недосконалості ринкових механізмів заслуговує на особливу увагу. Обґрунтована проблема набуває особливого значення для великих міст, де суспільно-економічна ситуація характеризується як кризова. Виходом з неї може послужити багатовимірний погляд на функціонування міст та узгодження різних вимірів.

Категорії, використовувані в статті. Урбанізація – виникнення нових і розбудова існуючих міст, процес інтенсифікації міських форм просторової організації та життєдіяльності суспільства. Суспільний капітал в економіці та соціології означає капітал, який ґрунтується на суспільних зв'язках та взаємодовірі, завдячуючи чому окремі елементи можуть отримувати більші вигоди (з економічної та соціальної точок зору).

Путман розділяє суспільний капітал на такий, що пов'язує та розділяє. Перший тип творять зв'язки в одній суспільній групі; другий відноситься до зв'язків між представниками, що належать до різних суспільних груп. Як визначають дослідники суспільного капіталу, надмірно сильні зв'язки в межах окремої групи можуть мати й негативні наслідки, зокрема «відкидання» людей, що не належать до групи, застосування до «чужих» обмежень, примусу. (На таких умовах діє мафія та злочинний світ.) Суспільний капітал твориться довірою членів організації до себе, спільними нормами та цінностями, які визнаються. Виділяється економічний, соціальний та культурний виміри.

Автори аналізують просторову складову суспільного капіталу та розглядають у статті суспільний потенціал просторової організації й розвитку міст. Врахування суспільного потенціалу має значення для ширшого використання в містобудівній практиці нових форм потенціалу розвитку міст, ефективного врахування людського виміру (розглядається не лише демографічна складова та трудові ресурси міст). На актуальність дослідження вказує також аналіз оновленої в останні роки містобудівної документації.

Мета статі – дослідити зв'язки між суспільним потенціалом міст та архітектурно-містобудівною організацією. При цьому вирішувались завдання:

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1) теоретичного осмислення проблематики суспільного потенціалу для містобудівних задач;

2) вибору методів дослідження порушеної проблематики;

3) характеристики суспільного потенціалу Львова з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних властивостей;

4) виявлення зв'язків між суспільним потенціалом та простором Львова, а також просторової локалізації цього потенціалу;

5) обґрунтування шляхів просторових змін на основі вимог структуризації та ефективного використання суспільного потенціалу.

Виклад основного матеріалу

I. Теоретичне осмислення проблематики. Вимагають теоретичного осмислення для задач містобудування дві фундаментальні категорії: суспільний потенціал міста; архітектурна організація простору та структуризація його зв'язків (взаємовпливів). Важливим є впорядкування системи показників оцінки взаємодії між суспільним потенціалом та архітектурною організацією простору міста, а також показників розвитку міста.

Багатоаспектність суспільного потенціалу обумовлює факт, що поняття є складним щодо формалізації для дослідження. Аналіз концепцій суспільного капіталу дозволяє виділити його компоненти: довіра, норми, цінності, а також форми мережі взаємин. Відповідно, можна ввести показники та характеристики (рівня довіри, відповідність норм і цінностей до суспільної корисності й демократичних цінностей; щільність, межі та інтенсивність мережі капіталів). Якщо прийняти, що суспільний капітал включає такі компоненти, як довіра, норми, цінності, характеристику мережі, відповідно суспільний потенціал виступає сумою показників цих елементів.

Архітектурна організація – структурно-параметричне та просторово-часове впорядкування й узгодження елементів і зв'язків простору міста, яке забезпечує розвиток систем. Включає три типи задач: розміщення елементів у просторі; функціонального зонування (площинні задачі); комунікаційні (розпланування вуличної мережі – лінійні задачі).

Ефективність взаємодій суспільного потенціалу та містобудівної організації може бути оцінена складовими:

– економічними (впливу на господарську активність мешканців);

– соціальними (якість життя людей);

– екологічними (шкідливі наслідки щодо людини й довкілля);

– архітектурними (естетика міського простору, зручність користування).

Серед показників оцінки взаємозв'язку стосовно впливу на господарську активність мешканців варто виділити: бажання працювати на власну справу; здатність братися за складні проблеми та ризиковані завдання; мислення майбутнім та планування нових справ.

Якість життя можливо оцінити об'єктивними показниками, що трактують його як систему умов життєдіяльності людини: стан природного й культурного середовища; рівень матеріальних умов життя, суспільні умови та стан власного здо-

ров'я. Проте відносини між цими характеристиками різняться – один і той самий матеріальний стан для однієї людини може викликати задоволення, а для іншої бути незадовільним. Для хворої людини найважливішим показником якості життя є стан її власного здоров'я. Для людей із різним рівнем культури неоднакове значення має стан природного та культурного середовищ. Отже, життя людини слід сприймати з позицій власної перспективи, суб'єктивності оцінки ситуації, а почуття комфорту – дискомфорту залежить від структури потреб, індивідуальної системи цінностей та розуміння сенсу життя.

Оперуємо такими об'єктивними характеристиками якості життя, як: стан природного і культурного середовища; рівень матеріальних умов; суспільні умови; стан власного здоров'я.

Екологічні показники частково входять до групи показників, що характеризують якість життя, проте важливо визначити шкідливі наслідки щодо людини й довкілля від взаємодій суспільного потенціалу та архітектурних вирішень. Архітектурні – показники функціонального зонування, розпланування територій, розміщення окремих елементів у просторі міста, а також показники його розвитку (територіального розширення, зміни концентрації простору та його агрегованих елементів).

Оцінку взаємодій досліджуваних явищ виконано відповідно до методології, коли кожна змінна визначалася показником впливу на покращання (погіршення) ситуації. Прийнято, що погіршення встановлюється від 0 до -1, а покращення – від 0 до +1.

Здійснене теоретичне осмислення порушеної проблеми дає можливість перейти до конкретизації методик дослідження та безпосереднього аналізу окреслених взаємозв'язків у Львові.

II. Методи дослідження проблеми. Для встановлення зв'язків суспільного капіталу з простором міста використовувались традиційні методики: картографічні – для аналізу локалізації різних суспільних груп у просторі; статистичні – для аналізу соціально-демографічної ситуації, стану простору різних суспільних груп; соціальні опитування – для уточнення емпіричних матеріалів.

При проведенні дослідження використовувалась експертна методика, тобто застосовувались опитування компетентних експертів. Принагідно слід зауважити, що з означеного питання нема опрацьованих ефективних методик. Завдання експертів полягало в оцінці отриманих тверджень щодо урбаністичних проявів окремих складових суспільного потенціалу. В групу експертів увійшло 15 осіб, головно архітектори-урбаністи. З використанням отриманих результатів створено компоненти містобудівної діяльності з просторової організації та розвитку міст, а також очікувані передбачення від активізації суспільного потенціалу в містах.

При дослідженні стану суспільного потенціалу Львова бралися до уваги: вік, освіченість, фахова зайнятість, політичні орієнтації, духовні цінності та матеріальний стан, тобто кількісні та якісні характеристики. За отриманими показниками можна здійснити типологію суспільного потенціалу,

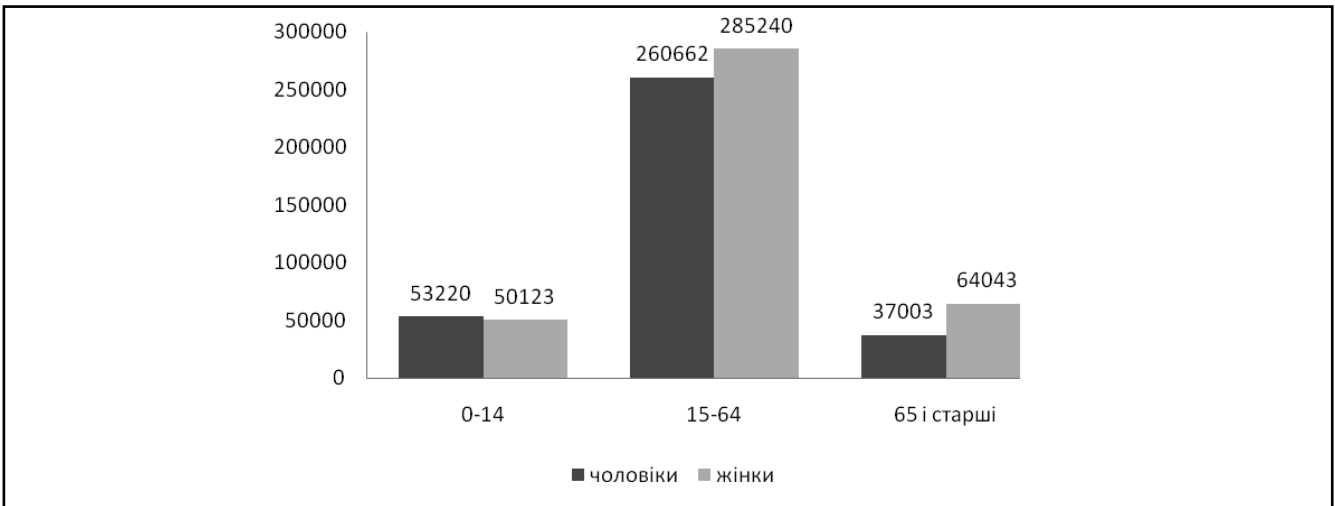

Рисунок 1. Вікова структура населення м. Львова [6]

оскільки за такими характеристиками й формуються основні суспільні групи та відповідні зв'язки між ними.

III. Характеристика суспільного потенціалу Львова. Чисельність постійного населення м. Львова станом на 01.01.2012 становила 750,3 тис. осіб. Вікова структура постійного населення міста відображена на рис. 1.

Серед львів'ян 27,3% мають вищу освіту, 27% – середню спеціальну, 45,7% – середню освіту. Зазначимо, що упродовж останніх років у місті спостерігається тенденція скорочення населення як за рахунок природного приросту, так і міграційних переміщень. Така ситуація значною мірою детермінує стан шлюбності й розлучуваності та загострює проблему народжуваності. У Львові 85,1% сімей складаються з 2–4 членів, 4,1% становлять самотні громадяни.

Національний склад населення міста сформувався історично. Львів було засновано як місто з переважаючим русь-

ким населенням, проте вже в середині XIII ст., після перенесення сюди столиці Галицько–Волинського князівства, стали з'являтися національні меншини, зокрема вірменська і німецька. Після приєднання Львова до Польського королівства більшість населення склали поляки і німці, які згодом асимілювалися. В цей час сформувалися вірменський і єврейський квартали з частковим самоврядуванням. За австрійського панування подібна етнічна ситуація збереглася. У міжвоєнний період XX ст. більшість населення становили поляки, приблизно третину – євреї, близько десятини – українці. В результаті Голокосту та операції «Вісла» у Львові практично не залишилися євреїв і поляків, натомість з приходом радянської влади зросла частка росіян. З індустріалізацією міське населення поповнилося українцями, урбанізованими з мешканців області. Сьогодні у Львові проживає 88,1% українців, 8,9% – росіян, 0,3% – євреїв, 0,9% – поляків, 0,4% – білорусів [1].

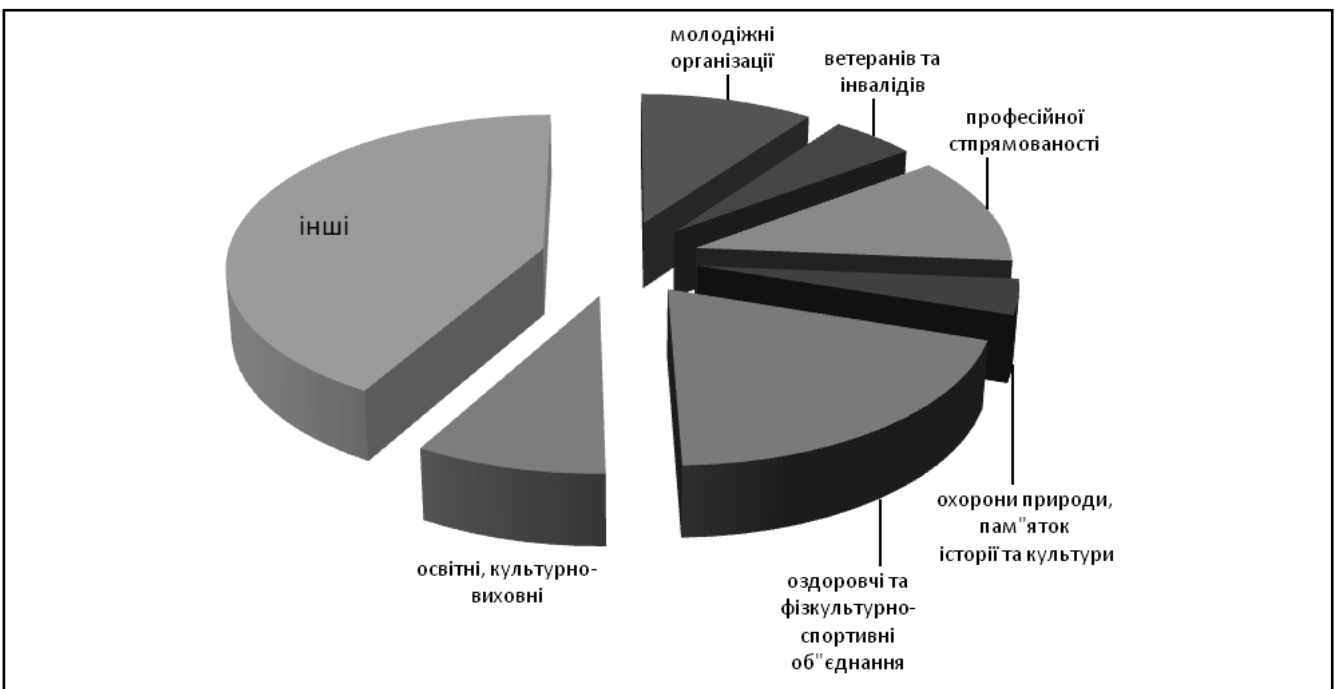

Рисунок 2. Структура громадських організацій м. Львова станом на 01.01.2013 [4]

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Триелементне трактування суспільного потенціалу потребує інформації не тільки щодо рівня досліджуваного явища відносно виділених груп (вікових, за рівнем освіти, фахової зайнятості, політичні орієнтири, духовності та матеріального стану), а й у межах самих груп (мережі зв'язків, довіри та суспільних норм). Такі характеристики в сьогодинішніх містах визначають підходи до організації простору та шляхів його розвитку.

Зібрані статистичні та дані натурних обстежень вказують на високий рівень впорядкування суспільного потенціалу в м. Львові, зокрема щодо політичних орієнтирів, духовних цінностей та матеріального стану. Станом на 01.01.2013 у місті зареєстровано 1980 політичних партій і 2813 громадських організацій (рис. 2).

У місті діє ряд діаспорських організацій. Етнічні меншини і громади гуртуються навколо товариств і організацій. Для прикладу, російська меншина згуртовується навколо Російського товариства імені Пушкіна, яке діє на базі Російського культурного центру. Функціонує кілька російських молодіжних організацій. Польська громада згуртовується навколо Товариства польської культури Львівщини. Видається *Gazeta Lwowska* – найстаріша польськомовна газета світу, що виходить досі. Життя інших національних меншин менш зорганізоване, групується навколо релігійних організацій, наприклад, євреї гуртуються навколо синагоги, вірмени – навколо Вірменської церкви.

Львів'янам властивий високий рівень дотримання суспільних норм, що становить основу суспільного потенціалу. При цьому домінує прагматизм, що має певні прояви в просторі міста. Щодо формування та використання суспільного потенціалу моральні зв'язки стають основою довіри між людьми та співпраці для реалізації спільних намірів. У цьому відношенні слід підкреслити високу релігійність мешканців та їх отождолення з певною релігійною громадою, високий показник релігійності серед молоді. У місті діє 263 релігійні громади, серед яких найбільшою є конфесія греко-католицької церкви (рис. 3).

Відсутність чітко окреслених спільних правил викликає тривогу та побоювання, що потенційні заходи можуть виявитися шкідливими. Для цього є певні підстави, оскільки сильні зв'язки всередині груп можуть пов'язуватися з недовірою до інших груп і окремих людей, що створює перешкоди для розбудови суспільної мережі в межах цілого міста. Аналіз мережевої складової суспільного потенціалу вказує, що львів'яни на відміну від інших вимірів потенціалу характеризуються низьким рівнем аналізованого явища. Це має вплив на різноманітні аспекти суспільного життя та на організацію простору міста. Явища мережі зв'язків, довіри та суспільних норм між собою взаємопов'язані, сильно проявляються в межах окремих суспільних груп і слабо – в межах цілого Львова.

Суспільні групи, що формуються за ознаками матеріального стану [5–6], вимагають аналізу взаємозв'язку матеріальних доходів – умов проживання – просторової локалізації в місті. Загальне задоволення від життя (сім'я, праця, фінансові можливості, задоволення від усього попереднього життя і окремих його складових) в суб'єктивній оцінці різних груп відрізняються, і це обумовлює формування оаз багатства і анклавів бід. Спостерігається цікава комбінація поганих умов проживання і високого рівня задоволення з життя, і навпаки. Експертні оцінки вказують на низький відсоток людей, задоволених зі свого матеріального статусу та умов проживання, як найважливіших характеристик якості життя.

Фахова зайнятість у суспільному потенціалі Львова. Зайнятість населення є змінною суспільно-демографічної характеристики мешканців. Загальна кількість найманих працівників Львова, зайнята в усіх сферах економічної діяльності, станом на 01.01.2012 становила 285,6 тис. осіб (38% населення міста). Структура зайнятості населення міста характеризується зменшенням частки зайнятих у суспільному виробництві, що обумовлено загальним старінням населення м. Львова. Трудові ресурси міста використовуються лише

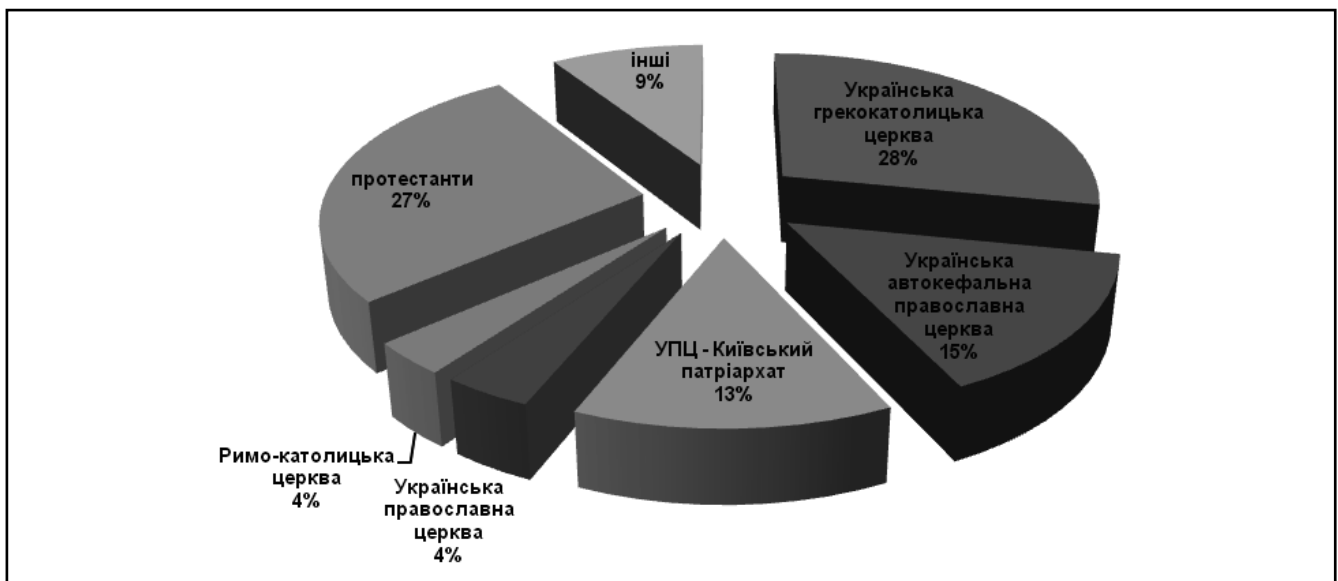

Рисунок 3. Структура релігійних конфесій м. Львова [5]

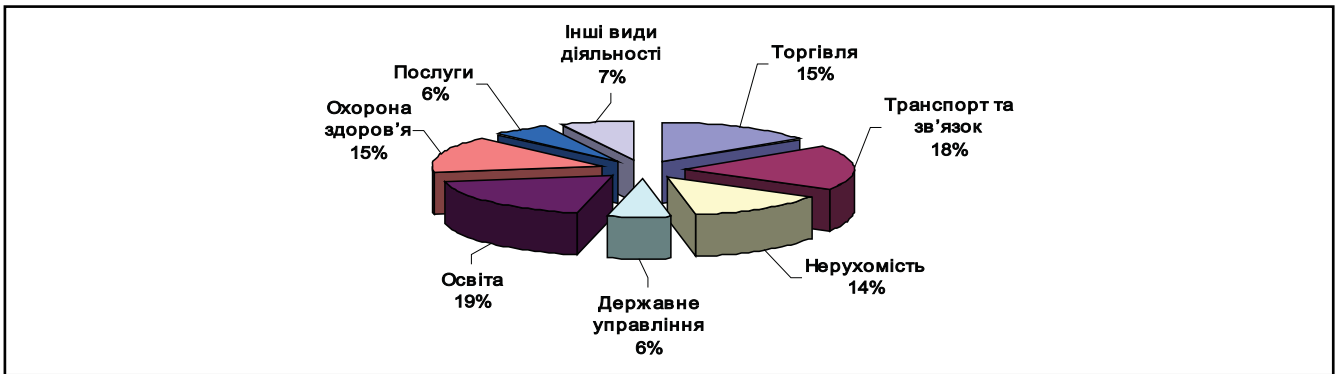

Рисунок 4. Структура зайнятості населення Львова за видами діяльності (без урахування зайнятих на малих підприємствах) [5]

на 73,7%, тобто наявний значний трудовий потенціал, який головно формують незайняте населення працездатного віку і безробітні (рис. 4).

Загалом декларується, що львів'яни є людьми з високими підприємницькими даними, виявляють значне зацікавлення підприємницькою діяльністю. На практиці означений потенціал значно менший, і це можна пояснити негативним досвідом та розчаруваннями в політиці держави, що завдало значного удару основам підприємливості (див. табл.). Відомо, що ділова активність визначає суспільний статус і залежить від суспільних і культурних умов, психологічної природи людини, а також від статі, віку, фаху й освіти.

Для завдань містобудування важливими стають дослідження явищ підприємливості мешканців. Спільний потенціал Львова низький, його творять невеликі суспільні групи. Самоідентифікація мешканців як спільноти невисока. Спостерігається тенденція до його компонування в просторі міста, але досі він неструктуризований і розпоршений.

Зібрані емпіричні дані вказують на наявність зв'язків між суспільним потенціалом (капіталом) та простором міста. Існуючі залежності між досліджуваними явищами не вдалося підтвердити кількісними показниками, а лише якісними характеристиками. Встановлені загальні впливи суспільного потенціалу на диференціацію простору (об'єктивні та суб'єктивні оцінки), а також на архітектурно-ландшафтну організацію окремих фрагментів простору міста. Виявлено, що чим вищий рівень суспільного потенціалу, тим краща організація простору. Відповідно можна прийняти, що ця складова просторового потенціалу впливає на містобудівну політику та вирішення локальних завдань у містах.

Встановлено, що якість простору залежить від типу суспільного потенціалу та різних суспільних груп (вік, освіта, фах, політичні орієнтири, духовні цінності, матеріальний статус). Най-

більший ефект при суб'єктивній та об'єктивній оцінці спостерігається в тих типах потенціалу, де проявляються всі його складові: мережа зв'язків, довіра, норми поведінки. Відбувається це тому, що складові суспільного потенціалу між собою пов'язані, а кожен з цих компонентів виконує свою функцію.

Оцінка, що була проведена у виділених суспільних групах, підтверджує, що на просторове урізноманітнення міста впливає не тільки рівень суспільного потенціалу, а й його тип. Найбільш позитивно простір для реалізації своїх суспільних потреб оцінює студентська молодь, яка характеризується всіма вимірами (мережі зв'язків, суспільних норм і довіри) і знаходять можливості для своєї реалізації як у просторі локального проживання (студентські містечка) і цілого міста. Позитивні оцінки відносяться як до суб'єктивної, так і об'єктивної частини. Це може пояснюватись традицією Львова як міста освіти.

Щодо зв'язків між суспільним потенціалом та шляхами і перспективами розвитку міста, то слід підкреслити важливе значення суспільного потенціалу, зокрема сформованого за ознаками матеріального стану, а також віку.

Встановлено, що підприємницька діяльність реалізується активніше людьми, які мають найбільші ресурси суспільного потенціалу (зв'язки, довіру та спільні норми). Вплив підприємливості має мати важливе значення на шляхи та форми розвитку міста. Суспільний потенціал до певної міри диверсифікує досліджуваний зв'язок, оскільки спостерігається збільшення різниці в питанні шляхів розвитку міста між людьми з різним типом суспільного потенціалу. На завершення наведемо структурно-логічну модель впливу суспільного потенціалу на простір міста (рис. 5).

Ефективним механізмом підвищення суспільного потенціалу міста є впорядкування мережі громадських просторів міста. Особливе місце займають вимоги виділення та відповідної архітектурної організації групового простору в місті.

Основні показники підприємницької діяльності м. Львова за 2006–2011 роки [5]

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Кількість підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності на 10 тис. наявного населення, од.	145	152	151	156	133	116
у т.ч. малих підприємств	136	143	142	149	126	109
Місце в Україні	5	5	4	4	3	6
Кількість найманих працівників, тис. осіб	238,4	242,7	235,3	215,0	207,0	201,6
у т.ч. кількість найманих працівників малих підприємств, тис. осіб	71,9	71,5	70,0	67,8	66,5	63,7

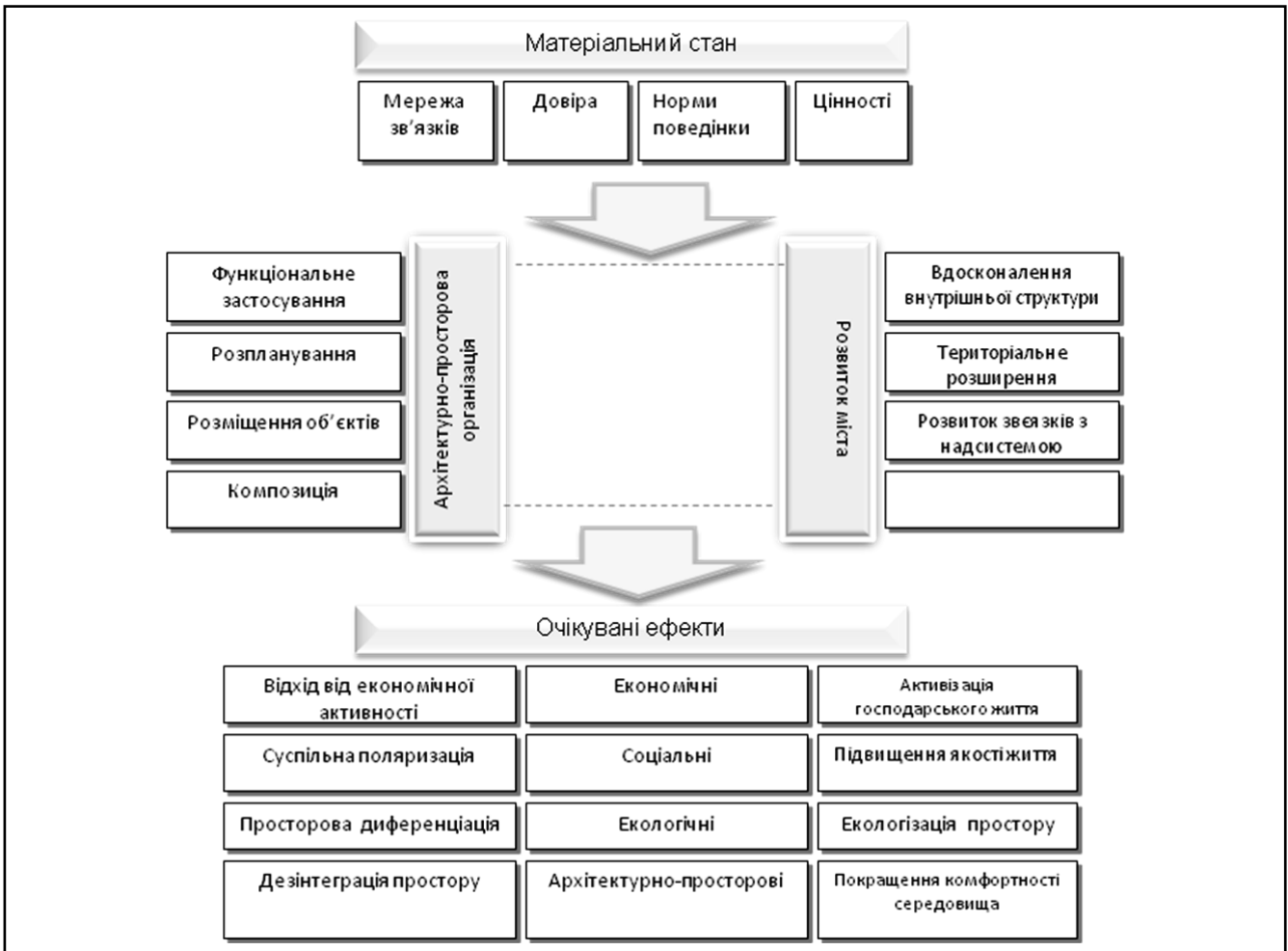

Рисунок 5. Модель впливу суспільного потенціалу на просторову організацію та розвиток міста

Висновки

1. Проведені дослідження показують роль і значення суспільного потенціалу для функціонування, просторової організації та обґрунтування шляхів розвитку міст. Можна стверджувати, що досліджувані зв'язки між суспільним потенціалом і простором міста мають анклавний характер та мало виявлені в просторі цілого міста. Підтверджено, що між досліджуваними явищами існують зв'язки, які можна виразити і кількісними показниками.

2. У нових політичних та соціально-економічних умовах має принципово змінитися методологія передпроектних досліджень та обґрунтування містобудівних рішень, зокрема у розрізі повнішого врахування людського виміру та дослідження соціального потенціалу. Слід відійти від трактування людини як засобу виробництва, узагальнено розглядаючи соціально-демографічні характеристики та обґрунтовуючи трудові ресурси для розвитку містоутворювальної та містообслуговуючої групи сфер. Урахування суспільної думки та суспільних відносин стає обов'язковим при розробці містобудівної документації та архітектурних проектів. Думка громади й її суспільних груп стає умовою суспільної підтримки пропонуванних рішень, об'єднує локальні спільноти, ідентифікує їх з певним простором міста.

3. Міський простір детермінується рівнем суспільного потенціалу та його типом. Чим вищий рівень і більша консолідація складових суспільного потенціалу, тим зростають можливості для відповідної його фіксації в просторі та при визначенні шляхів і темпів розвитку міста. Кожна суспільна група має свої потреби: батьки з малими дітьми шукають місць безпечних, з майданчиками для ігор, що близько розташовані біля місць проживання; старші діти потребують інших просторів для контактів і відпочинку, мають забезпечити не лише умови для відпочинку, а й організацію пікніків, міні-концертів тощо.

4. У сьогоденних умовах у містобудуванні зростає увага не лише до громадського, а й до групового простору – як проміжного між приватним та громадським. Без сумніву, формування суспільного потенціалу є необхідним для функціонування, організації та розвитку міст, дає користь, зокрема підвищення якості міського середовища та комфортності умов проживання. Неврахування складових цього потенціалу створює загрози для простору та виступає гальмом розвитку міст.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнський перепис населення 2001 [Електрон. ресурс] / Державна служба статистики України. – К., 2001. – Режим доступу: www.ukrcensus.gov.ua/

2. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем: моногр. / М.М. Габрель; [Інститут регіональних досліджень НАН України]. – К.: Видавничий дім А.С.С, 2004. – 400 с.

3. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем / Н.М. Демин. – К.: Будівельник, 1991. – 184 с.

Коригування генерального плану м. Львова. – [II стадія]. – Генеральний план. Пояснювальна записка [Електрон. ресурс]. – Львів, 2008. – Т. 1. – Режим доступу: <http://city-adm.lviv.ua/lmr/authorities-the-city/structure-lmr/management/management-architecture/generalnij-plan-m-lviv>

5. Статистичний щорічник міста Львова за 2011 рік: [статист. довід.] / Головне управління статистики Львівської області. – Львів, 2012. – 155 с.

6. Статистичні дані, які характеризують соціально-економічний стан Львівської області [Електрон. ресурс] / Львівське обласне управління статистики. – Львів, 2012. – Режим доступу: <http://www.stat-lviv.com>

7. Woolcock M. Social Capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework / M. Woolcock // *Theory and Society*. – 1998. – №27 (2). – P. 151–208.

8. Putnam R. D. Bowling Alone: America's Declining Social Capital / R. D. Putnam // *Journal of Democracy*. – 2003. – №6 (1). – P. 65–78.

9. Fine B. Theories of Social Capital: Researchers Behaving Badly [Електрон. ресурс] / Ben Fine. – London: Pluto Press, 2010. – Режим доступу: www.socialcapitalgateway.org

УДК 631.24.008.1:634:635:519.874(477.46)

С.М. КОНЦЕБА,

к.е.н., ст. викладач, Уманський національний університет садівництва

Прийняття рішень щодо побудови плодоовочесховищ у Черкаській області в умовах ризику і невизначеності з використанням елементів математичного моделювання

У статті за результатами діяльності сільськогосподарських підприємств Черкаської області розглянуто питання щодо побудови овочесховищ у регіоні з метою отримання максимального прибутку. При цьому доведено ефективність використання елементів математичного моделювання при прийнятті управлінських рішень в умовах ризику й невизначеності.

Ключові слова: плодоовочесховище, ризик, прибуток, модель.

В статье по результатам деятельности сельскохозяйственных предприятий Черкасской области рассмотрен вопрос построения овощехранилищ в регионе с целью получения максимальной прибыли. При этом доказана эффективность использования элементов математического моделирования при принятии управленческих решений в условиях риска и неопределенности.

Ключевые слова: плодоовощехранилище, риск, прибыль, модель.

The article, based on the results of activity of agricultural enterprises in Cherkassy region, considers the issue of constructing vegetable storages in the area, aimed at receiving maximum profit. Herewith, the effectiveness of using the elements of mathematical modeling, when taking managerial decisions under conditions of risk and uncertainty, is proven.

Keywords: vegetable storages, risk, profit, model.

Постановка проблеми. Одним зі стримуючих чинників розвитку галузі плодоовочівництва є неефективність функціонування виробничої інфраструктури, зокрема низький рівень забезпеченості виробників складськими приміщеннями. Відповідно до «Концепції розвитку овочівництва та переробної галузі», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 року №1120, потреба в будівництві нових сховищ для зберігання овочів становить в обсязі до 2 млн. т [5]. У 2012 році рівень забезпеченості овочесховищами в Україні становив близько 48%. Поряд із тим унаслідок неотримання виробниками овочів і картоплі в 2011/12 маркетинговому році прибутку, прогнозованому на рівні 2,5 млрд. грн., через значно низькі ціни, зацікавленість у будівництві овочесховищ може знизитися [6].

Таким чином, постає питання чіткого визначення необхідності побудови оптимальної кількості плодоовочесховищ у відповідному регіоні з метою отримання максимальних прибутків. Ухвалювати відповідні рішення потрібно після всебічного розгляду можливих варіантів (альтернатив). У такому разі прийняте рішення буде найбільш обґрунтованим. Використання у процесі прийняття рішення елементів математичного моделювання сприяє пошукові оптимальних його варіантів. Необхідність застосування наукових підходів посилюється в умовах ризиків і невизначеності.